

De hoop van Gods Geest

Genesis 1:1-10 en Johannes 1:32-34

Ds. Ilonka Terlouw | Eeuwigheidszondag | 24 november 2019

1. Intro: de spanning loopt op

Als ik u zou vragen hoe de Bijbel begint, dan weten de meesten van u het antwoord daarop wel: 'In den beginne schiep God de hemel en de aarde.' Je zou misschien ook vertellen van de zeven dagen waarin God alles schiep, de schepping van de mens die het laatste plaatsvindt en van de rustdag die erop volgt. Mogelijk zou je er de vraag aan toevoegen, hoe het dan eigenlijk zit met de evolutietheorie. Zoiets zou je, zo gok ik, kunnen antwoorden.

'Maar,' zou ik je dan vervolgens vragen, 'versta je het verhaal ook'? Begrijp je het? Pijl je haar reikwijdte en zeggingskracht? Het scheppingsverhaal zélf, dat hoef ik voor u niet te herhalen. Ik wil in deze preek een **dieptepeiling** doen en stilstaan bij het

karakter en de zeggingskracht van wat hier gebeurt, óók bij de betekenis van wat hier gebeurt voor ons eigen leven.

Daarvoor wil ik met je stilstaan bij die eerste zinnen waar de Bijbel mee begint. 'In het begin schiep God de hemel en de aarde' – ja, natuurlijk, maar er staat méér! Die allereerste woorden vormen meer een soort 'opschrift,' een soort van 'titel' boven het verhaal dat volgt. En het verhaal dat volgt, dat is niet zomaar een 'prachtig' verhaal, van zeven scheppingsdagen vol licht en leven. Nee, vers 2 zet alles op scherp.

Vers 2 is een vers wat, zo is tenminste mijn inschatting, bij de meeste gelovigen niet zo op de voorgrond staat, als ze aan het scheppingsverhaal denken. Maar juist dat vers geeft aan het verhaal dat volgt diepe betekenis. Hoe leg ik je dat goed uit? Hoe kan ik je duidelijk maken wat het karakter van deze woorden is? Nu, als ik dat vers lees, dan hoor ik in gedachten muziek klinken, muziek die iets weergeeft van wat er in dat vers aan de hand is. Ik heb een stukje meegenomen van hoe dat in mijn gedachten klinkt. Luistert en kijkt u maar mee: <https://youtu.be/p-O9T7rDUek>

'De aarde was woest en doods, duisternis lag over de oervloed, máár Gods geest zweefde over het water.' Zó begint het scheppingsverhaal!

Vanaf het allereerste woord klinkt het onheilspellend en dreigend: de aarde is wóest, vórmloos, dóóds en vol duisternis! **En de spanning loopt alleen maar op als Gods geest ter sprake komt.** Een strijdtoneel tekent zich ons voor ogen: de woestenij en de doodse leegte versus de geest van God. 't Is maar goed, dat het zich slechts tot één vers beperkt, want de spanning is niet om uit te houden.

Zó opent de Bijbel.

2. Midden in de realiteit van het leven

Het eerste wat ons over de aarde verteld wordt, is dus allerm minst rooskleurig.

Ergens voor het licht en de tijd bestond, ergens 'in den beginne' begon God zijn scheppingswerk. Hij schiep de hemelen en de aarde. Wat die hemelen betreft, daar lezen we vervolgens niet zoveel meer over. Dat is het terrein van God. Het scheppingsverhaal zoomt daarentegen in op de aarde. En het eerste wat we daarover lezen, is dat het er een desolate chaos is. De aarde is een vormeloos en zinloos geheel, omsloten door duistere watermassa's. De aarde is, zo klinkt het in het Hebreeuws, *tohu wabohu*. Tohu en bohu. Zo onheilspellend als die woorden klinken, zo doelloos en duister is de situatie die ze aanduiden.

Waar dat kwaad en die duistere oervloed vandaan kwamen? De Bijbel vertelt het ons niet. Over de oorsprong van het kwaad laat de Bijbel ons in het ongewisse. Maar het is er. Dat staat buiten kijf.

En daarmee begint de Bijbel niet enkel somber, maar ook *realistisch*. De opening van de Bijbel sluit aan bij de realiteit van het leven zoals wij die ook maar al te vaak aantreffen in onze eigen persoonlijke werkelijkheid. **Ook in je eigen leven is het soms één grote chaos – of niet soms?** Of maak je situaties mee waardoor je tot aan je lippen in het water staat en gevoel hebt te verdrinken. Wie zal het – juist vandaag – niet herkennen, dat als je iemand verliest die je lief is, dat de ervaring je leven binnentreedt dat het in je hart woest en leeg voelt? Zonder die geliefde...?

Duisternis kan je leven, je gedachten en gevoelens ook omringen of je naar de keel grijpen wanneer ziekte op je pad komt of je tegenslag op tegenslag te verwerken krijgt. Je voelt de grond onder je voeten wegzinken, als verdronk je in die duistere watermassa's. Dan is je leven *tohu wabohu*...

Tohu en bohu – het zijn de woorden waarmee de Bijbel de zinloosheid en de chaos van het leven tekent. De waarom-vragen, de waartoe-vragen, de wetenschappelijke *hoe* vragen – de Bijbel geeft je daar vanochtend geen antwoord op. Ze tekent ons wel deze harde realiteit van het leven ongenueanceerd voor ogen. Maar ze tekent het ons voor ogen áls een realiteit... waar God mee aan het werk gaat. Want: Gods geest zweeft over die woestijn. De duisternis heeft een geduchte tegenstander.

3. De adem van God

Als ik dat lees, dat van Gods geest die daar zweeft, dan voel ik binnenin mij de hoop al ontbranden. Er hangt iets in de lucht, als een arend die boven het nest met zijn jongen zweeft en waakt. In mijn gedachten klinken nog de zware en duistere tonen van de muziek, maar ik voel tegelijk al de eerste sprankjes hoop.

In Psalm 33 wordt op de schepping teruggekeken en wordt de schepping bezongen. Ook daar lezen we dat de ‘geest’ van God er nauw betrokken was bij. Hoewel in Psalm 33 hetzelfde woord wordt gebruikt, wordt Gods geest in psalm 33 beschreven als de ‘adem van Gods mond’. **De geest van God die over de wateren zweeft, is als de adem van God:** God diep en onrustig in- en uitademt. Mocht het er heel koud zijn geweest, dan zou je die adem in de lucht hebben zien hangen, hebben zien zweven. Met een heilig ongeduld ademt God in en uit bij het zien van al dat wat de aarde onleefbaar maakt.

En nog voordat het tot je kan doordringen wat zich hier precies afspeelt, kán God zich niet langer inhouden. Nog eenmaal ademt hij diep in, met een terechte woede om al dat kwade, zijn neusvleugels trillen ervan!

– –

ER ZIJ LICHT!

ER ZIJ LICHT!

Twee woorden.

Woorden waarmee de strijd wordt beslecht.

Woorden waarmee God toont wie Híj is.

Woorden waarmee God zijn oordeel uitspreekt.

Woorden waarmee God het goede brengt in een wereld die op allerlei wijze niet goed is. De duisternis zal niet langer allesbepalend zijn.

God heeft zijn heil en genade over de aarde geademd.

ER ZIJ LICHT.

EN ER WAS LICHT.

EN GOD ZAG, DAT HET LICHT GOED WAS.

4. De strijd voortgezet

AMEN! – Zo zou je willen zeggen. Maar ondanks deze ongelofelijke climax, eindigt de schepping hier niet. Nee, **hier begint het eigenlijk pas.**

De duisternis is een taaie. Dat zul je misschien zelf, vanuit je eigen levenservaring, ook uit eerste hand kunnen beamen. Het duister laat zich niet zomaar gezeggen of verslaan. En ook hier in Genesis 1 lijkt het duister het niet te begrijpen als het licht verschijnt. Daarom grijpt God een tweede maal in. Juist omdat het licht zo goed is, scheidt Hij het licht van de duisternis. Beide hebben wat God betreft niks met elkaar te maken. Als waren het twee vechtende jongens, haalt Hij ze uit elkaar. Orde in de chaos. De duisternis wordt grenzen gezet en ze krijgt een duidelijke taak. De duisternis mag vanaf nu nacht zijn. Het licht krijgt de opdracht om dag te zijn.

Zo wordt het duister haar dreigende en allesoverheersende plaats door God ontnomen. Voortaan zal 'slechts' nacht zijn. En als nacht zal ze elke ochtend weer moeten wijken voor het licht van een nieuwe dag.

En zo God zet zijn strijd voort. Ook watermassa's moeten eraan geloven. De oervloed, beeld van alles wat de aarde onleefbaar en onbewoonbaar maakt, beeld van dat waar het kwaad heerst, beeld van de machten die de mens de baas zijn – die oervloed wordt door God uiteengeslagen. Alsof God met zijn adem een luchtbel blaast te midden van de wateren, en het uitspannel creëert. Zo scheidt God ruimte, te midden van kwade wateren, waar ademen mogelijk is. In de ruimte die God scheidt, kun je op adem komen.

Nog eenmaal grijpt God vervolgens in. Hij brengt scheiding aan in de wateren die het aardoppervlak bedekken. Tot de uiteinden der aarde worden ze verbannen. Zo ontstaat er droog land, fysieke leefruimte. En toen zag God opnieuw 'dat het goed was.' Nu is er eindelijk leven mogelijk.

Wij denken bij het woord 'scheppen' maar als te snel aan iets zoals 'vormen' of 'boetseren'. Maar op deze eerste twee dagen boetseert God niets. Hij 'maakt' in die zin ook niets. Nee, God strijdt tegen het kwaad, verdringt het van zijn plaats en spreekt zijn oordeel erover uit. Hij brengt orde in de chaos, zet de dingen op zijn plek en begrenst het duister en de machtige wateren. God creëert tijd en ruimte waar het leefbaar is, waar geleefd kan worden. Zo creëert God tijd voor jou, en ruimte om adem te halen. Hij geef je grond onder je voeten.

Gods heil overwint.

5. Hoop en genade voor jou en mij

Hier, hier op deze eerste pagina van de Bijbel, met deze eerste verzen, hier begint het evangelie. De schepping is een verhaal van genade, van een God die sterker is dan de duisternis, van een God die leven mogelijk maakt waar het onbewoonbaar was.

Wat mij betreft, zijn dit enkele van de meest hoopvolle verzen uit de Bijbel. Dit zijn woorden, waaruit ik keer op keer kracht put. Daarom heb ik ze ook voor vanochtend uitgekozen, omdat ik hoop dat jij er net zo kracht uit zult putten.

God is sterker, dan welke ellende er zich in jouw leven ook maar voor mag doen.

Is er verdriet in je leven? God is degene die licht zal brengen.

Heb je het gevoel te verdrinken in de chaos? God zal ademruimte scheppen.

Voel je je leeg en doods van binnen? God stelt grenzen aan machten die voor ons onbeheersbaar zijn.

Is je leven getekend door gemis en eenzaamheid? Kijk omhoog en zie hoe Gods geest boven je leven zweeft, klaar om zijn werk te beginnen.

Hier, in deze eerste verzen van Genesis, ontmoeten we een God die jou belooft dat het na elke nacht weer dag zal worden.

Als je het zelf niet meer ziet zitten en het is in jouw leven tohu wabohu, dan wijst deze geschiedenis je een richting die uitkomst kan bieden. Het scheppingsgebeuren wijst je op Gods Geest, die boven de wateren zweefde. Gods Geest zet alles in gang. Hij is de bron van leven. Dáár moeten je het van hebben. **We hebben het nodig bezield te worden met die Geest van God** om zo telkens weer nieuwe hoop, nieuwe moed, nieuwe levensadem, nieuwe kracht te vinden.

In de joodse uitleg van Genesis 1:2 wordt die Geest die boven de wateren zweeft verbonden met de Geest die op de Messias zal rusten. In Jesaja 11 wordt immers

geprofeteerd over de ‘telg uit de stronk van Isai’. ‘Een scheut van zijn wortels zal tot bloei komen [...] wanneer de Geest van de HEER op hem zal rusten.’

En zo gebeurde het, toen die ene bijzondere persoon, wiens naam ons lief is, ‘Jezus’ gedoopt werd: De Geest daalde als een duif uit de hemel neer en bleef op hem rusten. Jezus werd de drager van Gods Geest *bij uitstek*. Hij is degene aan wie Gods leven brengende geest is toevertrouwd. Hij is het die al eeuwenlang mensenkinderen doopt met de geest van God.

God wil niet boven je leven blijven zweven.

Hij komt naar je toe. Hij wil in je hart neerdalen met zijn Geest.

Hij wil stap voor stap de weg met je gaan en je, zucht na zucht, nieuwe levensadem schenken.

Je staat er niet alleen voor.

6. Herschepping

Tot slot. Ik begon de preek met de vraag hoe de Bijbel begint. De meesten van u wisten die eerste woorden waarschijnlijk wel op te zeggen. Weet u ook hoe de Bijbel eindigt? Misschien niet de allerlaatste woorden, maar de woorden van prachtige hoofdstuk aan het einde van de Bijbel?

Ik beeld me zo in, dat velen van u nu denken aan Openbaring 21: ‘Zie, ik zag een nieuwe hemel en een nieuwe aarde’. Misschien denk je ook wel aan het hemels Jeruzalem, de heilige stad neerdaalt uit de hemel.

Tegenover de schepping uit Genesis 1, tekent het slot van de Bijbel ons een nieuw ingrijpen van God voor ogen. Genesis 1 is een verhaal over hoop en genade. Maar het is slechts het begin. De climax aan het einde van de Bijbel, overtreft haar bij verre. En

wat mij betreft niet slechts vanwege die bekende zinnen ‘ik zag een nieuwe hemel en een nieuwe aarde’, dat vormt opnieuw slechts het opschrift van het komende scheppingsgebeuren.

Vooraf die zinnen die daarna komen, zinnen waar we opnieuw zo vaak overheen lezen en die soms ook niet begrepen worden, bepalen de kracht en de diepte van dat nieuwe scheppingsgebeuren:

‘Ik zag een nieuwe hemel en een nieuwe aarde.’

‘Want,’ zo schrijft Johannes,

‘de eerste hemel en de eerste aarde zijn voorbij,

én – ja, daar gaat mijn hart harder van kloppen – **en de zee is er niet meer.**’

Voelt u het ook? De impact en reikwijdte van déze woorden? In Genesis 1 wordt de duistere oervloed aan banden gelegd, het kwaad wordt – God zij dank – begrensd. Maar onze God en zijn genade zal dit alles nog eenmaal verre overtreffen. In de nieuwe schepping, die begon toen de Geest op Jezus neerdaalde, wordt het kwaad tenslotte niet langer ‘aan banden gelegd’, maar met huid en haar uitgeroeid. Er zal geen kwaad meer zijn.

DE ZEE! – zo zegt Johannes trefzeker, misschien wel opgetogen en overdonderd door verbazing – DE ZEE! – Hij kan zijn ogen niet geloven: DE ZEE IS ER NIET MEER! Het kwaad is weg. Niet enkel aan banden gelegd, niet overwonnen, nee: weg!

Daarom zal er ook géén dood meer zijn, géén rouw, géén jammerklacht, géén pijn. Het zal er, zo eindigt ditzelfde visioen, géén nacht meer zijn. **Géén zee en géén duisternis. Nóóit, nooit meer.**

Kom, Heer Jezus, kom. Amen.